چیرۆکی “هەوڵەکانی” ئەمەریکا، ڕوسیا و فەرەنسا بۆ یەکخستنی کورد … فەردا چەتین

لە تورکیەوە: نەجیبە قەرەداغی

هەفتەی ڕابردوو بەشی تورکی رۆژنامەی ئیندیپێندنت هەوالێکی بەناونیشانی ” هەوڵی سێ دەوڵەت بۆ یەکخستنی کوردەکانی سوریا ئەنجامی لێکەوتەوە، پەیەدە و ئەنەکەسە ڕێکەوتن” بڵاو کردەوە. هەواڵی ” هەوڵی یەکخستنی کورد “ی ئەمەریکا، فەرەنسا و ڕوسیا لە خودی هەواڵەکە گرنگتر بوو.

ئەگەر ڕوسیا لەناو مەسەلەیەکەیدا ئەوەیە ئێمە نازانین ‘هەوڵ’ەکانی چیە لە کۆکردنەوەی پەیەدە و ئەنەکەسە. هەرچی ئەمەریکایە، لە کۆبونەوەکانی جنێف دا لە ٣٠ حوزەیرانی ٢٠١٢ ەوە تا دوایین کۆبونەوە کە هەشتەمین بوو، یەک سیاسەتی پەیڕەو کرد، ئەویش بانگ نەکردنی پەیەدە بۆ کۆبونەوەکان.

بەپێی لێدوانی کاربەدەستانی پەیەدە گوایە؛ ” تورکیا ئالۆزی دروستدەکات، ئەگەر ڕێ لە ئەنەکەسە بکەنەوە ئەوە رێی پەیەدە لەسەر کۆبونەوەکان دەکرێتەوە”. بانگی پەیەدە ناکەن بۆ کۆبونە فەرمیەکان بەڵام بژاریان لۆبی ناو ئوتێلەکان و دیداری ‘ نزیک’ و ‘ سەمیمی ‘ ی کونجی ژوورەکانە.

لەسەردانی نوێنەرانی ئەمەریکا بۆ رۆژاڤا هەوڵی ڕازیکردنی کاربەدەستانی پەیەدە دەدەن بۆ شەراکەتی ئەنەکەسە، بۆ هەمان مەبەست نوێنەرانی رۆژئاڤا لە فەرەنسا بانگی کۆشکی ئەلیزێ دەکرێن و لەسەر یەک هەوڵ دەدەن.

لە نیسانی ٢٠١١ ەوە کاتی شەڕی ناوخۆیی لە سوریا کەوتەوە، کوردەکان لە ڕۆژئاڤا هەوڵی بونیادنانی هێزێکی خۆپاراستن و بەڕێوەبەریەکی خۆسەر دەدەن. لە سەرەتای ٢٠١٤ ەوە خۆسەری کانتۆکانی عەفرین، کۆبانێ و جەزیرەیان ڕاگەیاند. داعش لە ساڵی ٢٠١٤ دا داعش دوای داگیرکردنی بەشێکی زۆر لە خاکی سوریا و عێراق، ئەمجارەیان پەلاماری کۆبانێ دا و کوردەکان لەوێ کەوتنە شەڕێکی گەورەی پاراستنەوە. لە سەرێکانی داعش یەکەمین زەبری لە کۆبانێوە بەرکەوت و بەزێنرا.

لە ‘هێزەکانی کوالیسیۆن’ی ٤٠ وڵاتی جیهان نێود□□تی بە ئەمەریکا

، ڕوسیا و فەرەنساوە بە شەڕی داعش کوردەکانی رۆژئاڤا بەشێک بوون
لەو کوالیسیۆنەی کە لەناو جەرگەی شەڕی دژ بە داعش دا بوو لە
ڕۆژاڤا و باکوری سوریا. ئەمەریکا، ڕوسیا و فەرەنسا (یەکێتی
ئەوروپا) ستایشی پەیەدە، یەپەگە و یەپەژەیان کرد بۆ ئەو
سیستەمەی کە رۆژئاڤا دایانمەزراندووە. هەمان کوالیسیۆن خۆشحاڵی
خۆیان دەردەبڕی و ئاماژەیان بە ماف وئازادیەکان دەکرد بۆ کورد.
لەو قۆناغەدا دەولەتی تورکیا پشتگیری لە چەتەکانی سەر بە
گروپەکانی وەک داعش، ئەلنوسرا، تەحریر ئەلشام و هێزەکانی سوریای
ئازاد دەکرد لە سوریا کە تەنیا جلەکانیان دەگۆڕان و هەموو سەر بە
ئەلقاعیدەن. لەوەدا هیچ جێی گومان نیە کە شەڕی دەوڵەتی تورک لە
لایەن ئەو گروپانەی ئەلقاعیدەوە بەوەکاڵەت لە بەرامبەر رۆژئاڤا
دەکرا.
لە کۆبونەوەی ١٦ حوزەیرانی ٢٠١٤ ی ئەنجومەنی وەزیرانی تورکیا
ئەلنوسرای لە لیستی ڕێکخراوە تیرۆریستەکان دەرهێنا. بڕیارەکە لە
١٨ ی حوزەیرانی ٢٠١٤ لە ڕۆژنامەی فەرمی ئەو ولاتەدا بلاوکرایەوە.
بەڵام لە کۆبونەوەیەکی ڕۆژنامەوانی ٢ ی کانونی یەکەمی ٢٠١٥
وەزارەتی بەرگری ڕوسیا ، پەیوەندی نێوان داعش و تورکیا
بە نیشاندانی دیمەنی تەمارکراو بەڕێی رەسەدی سەتەلایت، نیشاندا. لە
لەدوانەکەدا هاتبوو کە ئەردۆغان و بنەماڵەکەی بەڕێی چەتەکانی
داعش بەڕێی قاچاخ نەوت لە عێراق و سوریا دەبەن.
ئەوەش دیمەنەکانە
(https://www.youtube.com/watch?v=H3nbDsYNTwM)
وەرای کراوەیی دۆخەکە لەو ئاستەشدا، دەوڵەتی تورک بەشێوەیەکی
سیستەماتیک و یەک لە دوای ڕایدەگەیاند کە عەفرین داگیر دەکات و
دواتر بەرەو رۆژهەلاتی فرات دەچێت. کوردەکان لە ڕۆژئاوای فرات
لەگەڵ ڕوسیا و لە رۆژهەلاتی فراتیش لەگەڵ ئەمریکیەکاندا لە
شەراکەت و پەیوەندیەکی ‘ باش’ دا بوون.
‘ یەکێتی نەتەوەیی’ بۆ کورد دەوێت؟
بەدرێژایی ئەو قۆناغە، ئەو پێکهاتەیەی کە ناوی ئەنەکەسەیە، لە
ئەستەمبول و ئورفا بەبەردەوامی لەگەڵ ئەرکدارانی دەزگای
موخابەراتی تورک- میت کۆدەبونەوە و بەکراوەییش لەدوانی
چاپەمەنیان دەدا. لە بەرلین و ستۆکهۆڵمیش خۆپیشاندانیان ئەنجام
دەدا و داوای ئەوەیان دەکرد کە پەیەدە بخرێتە لیستی تیرۆرەوە و
بەوەش پشتگیریان لە دەولەتی تورکیا وەردەگرت.
ئەمەریکا و فەرەنسا و ڕوسیا کە بەردەوام بە پەیەدە دەڵێن ” لەگەل
ئەنەکەسە ڕێکەون” هۆکارەکەی هەرچییەک بێت، بێزار نین لەو
سیاسەتەی ئەنەکەسە بەڕێوەی دەبات، بانگەوازیان لەدەکەن کە ”

پەیوەندیەکانتان لەگەل تورکیا ببڕن، کار لەدژی پەیەدە مەکەن".
بەڵام، لەکاتێکدا کە ئەو پەرەسەندنانە لەئارادابوون، ١٨ ی کانوونی دووەمی ٢٠١٨ ڕوسیا هێزەکانی لە سنوری تورکیا-عەفرین کێشایەوە. دواتر ئاسمانی سوریای بۆ فڕۆکەکانی تورکیا کردەوە. تورکیا-چەتەکانی داعش عەفرینیان داگیر کرد. هەرچی ئەمەریکایە ڕایگەیاند کە " لەبەرئەوەی عەفرین لە رۆژهەلاتی فراتە توانین هیچ بکەین".

ئەمەریکا هەمان گەمەی لە ڕۆژهەڵاتی فراتیش کرد

لە تەموز و ئابی ٢٠١٩ دا نوێنەری ئەمریکا لە کاروباری سوریا جیمس جیفری دەستی بە جموجوڵێکی چڕوپڕ کرد لەگەڵ ئیدارەی رۆژئاڤا. لە ژێر ناوی بەربەستکردنی فشارەکانی تورکیا ئەو هێزانەی یەپەگە ، یەپەژە و قسد – یان ناچار کرد کە لە سەر هێلی سنور بوون بەچەکی قورسەوە بۆ ١٥ کم بۆ ناوخۆی رۆژئاڤا بکێشنەوە و هەموو سەنگەر، خەندەقەکانیان پێ تێکدان، دواتر بەڵگەی ڕاگەیاندن نیشانیان دەدا کە هێزی ئەمەریکی و کوردی پێکەوە دەورییە لە ناوچانە دابین دەکەن. ئەو لێدوانانە لە سەرەتای تشرینی ٢٠١٩ دا بوو.

ئیدارەی ئەمەریکا لە لێدوانێکی نوێی دا لە ٧ ی هەمان مانگدا ڕایگەیاند کە هێزە سەربازییەکانیان لە سوریا و رۆژئاڤا دەکشێنەوە. دواتر، سەرۆکی ئەمەریکا ترمپیش ڕایگەیاند " تورکیا سنورەکانی ناپارێزێت ، ئەوە دوو سەد ساڵە کورد و تورک شەڕ دەکەن، ئەو شەڕە پەیوەندی بەوانەوە نیە".

لە ٩ ی تشرینی یەکەمی ٢٠١٩ یشەوە ئاسمان و زەمینی ڕۆژهەلاتی فرات بۆ دەوڵەتی تورک کرایەوە. چەتەکانی داعش و سوپای تورک سەرێکانی و گرێ سپیان داگیرکرد، جەمیس جیفری نوێنەری ئەمەریکا بێئابڕوانە گووتی کە گوایە ئاگایی لەو شتانە نیە کە ڕوودەدات، شتێک نیە کە لە بەرامبەر دەوڵەتی تورک و چەتەکانی داعش بیکەن.

مایەی تێگەیشتنە کە مەسەلەی کشانەوەی هێزەکانی ئەمەریکا لە ڕۆژئاڤا و سوریا فێڵێکی ڕووت و سادە بوو و دوای داگیرکردنی ئەو دوو ناوچەیە لەلایەن تورکیا و چەتەکانەوە ڕوونتر بوویەوە.

ئەمەریکا لەکاتێکدا کە بەبەرچاوی کامێراکانەوە لە عێراق هێزەکانی دەکێشایەوە، هەمان ئەو هێزانە بەتاریکی شەو ، بەش-بەش هێزەکانیان بەکێشی لای بیرە پێترۆلەکانی دێرەزور دەکرد. دەکرێت بە چەند پرسێک لەوانەیە باشتر لە مەسەلەکە بگەین:

ئێستا، چی ڕوویدا، چۆن بوو لەکاتێکدا کە باس لە یەکخستنی کانتۆنەکانی عەفرین، کۆبانێ و جزیرە دەکرا، ئەمەریکا، روسیا و فەرەنسا یەیەکی کە بژاریان داگیرکاری تورکیا-داعش بوو لەبەرامبەر

رۆژئاڤا هەر وا لە پێ دەستیان بە ‘ هەوڵ ‘ ی یەکێتی نەتەوەیی کورد کرد؟

ئەو زهنیەتە چیە کە ئەو هەموو هەرێمانەی پێشکەش بە دەولەی تورک کرد کە گەلی کورد و پێکهاتەکانی تر بە بەهایەکی گەورەی ڕەنج و خوێن رزگاریان کردبوو ئێستا ویژدانیان جوڵاوە لە پێناوی ‘ یەکێتی نەتەوەیی’ کورد ؟

بۆچی لەگەڵ شاندی کۆنگرەی نەتەوەیی کوردستان دانانیشن؟

لە باکوری کوردستان لە سەرەتای کانوونی یەکەمی ۲۰۱۹ دا ۱۰ ڕێکخستن و پارتی کوردی کۆبونەوە لە پێناوی سازکردنی یەکێتی نەتەوەیی دا. شاندێک لەو پێکهاتەیە چوونە باشور و چاویان بە نوێنەرانی پارتی دیموکراتی کوردستان، یەکێتی نیشتمانی کوردستان و بزوتنەوە گۆران و پارتەکانی تر کەوت.

ئەو هەوڵەی(!) کە ئەمەریکا، فەرەنسا و ڕوسیا دەیدەن بە یەکخستنی کورد لەڕۆژئاڤا بۆچی کەمترین پەرۆشیان بە باکوری کوردستانیش نیە، بە پشتگیری لەو دەستپێشخەرییەی ئەوان ناکرێت؟ یەکخستنی پارتە کوردیەکان لە باکوری کوردستان ناکەوێتە چوارچێوەی یەکێتی نەتەوەییەوە؟ مەگەر ئەوەی لە باکوری کوردستان دەکرێت بە یەکێتی نەتەوەیی نیە؟

شاندی ئەمەریکا کە دەچنە ڕۆژئاڤا و پەیەدە و ئەنەکەسە کۆدەکەنەوە، بۆ هەمان هەوڵ لە نێوان پەکەکە، پدک، یەنک و گۆران نادەن؟ فەرەنسا و ڕوسیا کە خۆشحاڵیان دەردەبڕن بە کۆکردنەوەی پەیەدە و ئەنەکەسە، بۆچی بۆ هەموو کوردستان دەرینا بڕن؟

داخۆ لەژێر کۆنترۆڵێکی رەهای ئەمەریکا و ڕوسیا بەسەر سوریا و عێراقەوە و کردنەوەی ئاسمانەکەی بۆ تورکیا ، دەکرێت داوا لە یەکێتی نەتەوەیی بۆ کورد لە ڕۆژئاڤا بکرێت؟

لە هەموو کات و لە هەر جێیەکی دونیا، یەکێتی نەتەوەیی لەسەر خاکێکی ئازادکراو لە زەبری داگیرکەران و لە پێناوی دامەزراندنی ئیدارەیەکی ئازاد بووە. کە لەڕاستیدا یەکێتی نەتەوەیی لە دژی داگیرکەرانی ناوخۆیی و دەرەکی بووە. بەڵام ئەو یەکێتی نەتەوەییەی کە ڕوسیا ، ئەمەریکا و فەرەنسا پەیەدە-ئەنەکەسە دەیانەوێ، داخۆ بۆ ئەوەیە کە کورد ببنە خاوەن پێگە□ و بۆ ئازادکردنە لە داگیرکەرییەی تورکیا؟

شاندێک بە سەرۆکایەتی، هاوسەرۆکی کۆنگرەی نەتەوەیی کوردستان ک.ن.ک ئەحمەد قەرەموس بە ئامانجی پێکهاتنی یەکێتی نەتەوەیی لە ۸ ی کانوونی یەکەمی ۲۰۱۹ دا چووە باشوری کوردستان بە نوسراو و زارەکی داوای دیداری لە پارتی دیموکراتی کوردستان و مسعود

بارزانی کردبوو بەڵام وەڵامیان نەدرایەوە. کۆنگرەی نەتەوەیی کوردستان بە ئامانجی پەرەدان بە یەکێتی نەتەوەیی دامەزرا و ۳۸ پارت، رێکخستن و دەزگا سیاسی و مەدەنی لە ژێر چەتریدا کۆکردەتەوە. جگە لە پارتی لەگەڵ هەموو پارت و رێکخراوەکانی تر لە باشوری کوردستان لەسەر یەکێتی نەتەوەیی دیداریان ئەنجام دا.

لەکاتێکدا پارتی دیموکراتی کوردستان پشتگیری ” یەکێتی نەتەوەیی” نێوان پەیەدە و ئەنەکەسە دەکات بەلام بۆچی لەگەڵ شاندی کۆنگرەی نەتەوەیی کوردستان کۆنابێتەوە؟ بۆچی پارتی دیموکراتی کوردستان یەکێتی نەتەوەیی لەگەڵ پارتەکانی تری رۆژئاڤای کوردستان ناوێت؟

ئامانج دابەشکردنی خۆسەری دیموکراتی رۆژئاڤایە

ئەو سێ دەوڵەتە، لە کاتێکدا کە پێشنیازی پەیوەندی و شەراکەت لە نێوان پارتی یەکێتی دیموکراتی پەیەدە و ئەنەکەسە دەکەن، داوای ئەوەی ناکەن کە ئەنەکەسە پەیوەندی لەگەڵ تورکیا ببڕێت یان نوسینگەکانی لە ڕوحا-ئورفا و ئەستەمبول داخات و بگۆڕێنەوە رۆژئاڤا، ئامانجی ئەمەریکا دوورخستنەوەی پەیوەندی نێوان ئەنەکەسە و تورکیا نیە، بەڵکو لەڕێی ئەنەکەسەوە، بەکێشکردنی پەیەدەیە بە دۆخێک کە مایەی ڕەزامەندی پارتی دیموکراتی کوردستان و و تورکیا بێت. پەرەشی نوێنەری ئەمەریکا بۆ کاروباری سوریا جیمس جیفری بە گەیشتن بەو ئامانجەیە. بۆ ئەوەش ئامانجی ئەمەریکا و فەرەنسا نزیککردنەوەی پەیەدە و ئەنەکەسە نیە، کۆتایی هێنان بە دۆخی دابەشبون و لەسەر بنەمای یەکێتی نەتەوەیی نیە، بەڵکو ئامانجی دابەشکردنی خۆسەری دیموکراتیە و ئەوەش لەسەر داوای تورکیا دەکەن.

ئەو شاندە تایبەتەی کە لە لایەن ئەمەریکا ، ڕوسیا و فەرەنسا دیدار ئەنجام دەدەن لە پێناو ‘ یەکێتی نەتەوەیی ‘ ڕۆژئاڤادا بۆ لە پێناوی ئاساییکردنەوەی پەیوەندی نێوان پەکەکە- پارتی دیموکراتی کوردستان هەمان کار ناکەن؟ لەکاتێکدا کە گوێ بە کاروبارەکانی ‘ یەکێتی نەتەوەیی’ دراوە لە رۆژئاڤا ، هەلایسانی قەیرانی زینێ و وەرتێ بە گەمارۆدانی قەندیل لە لایەن دەوڵەتی تورکیا و پارتی دیموکراتی کوردستانەوە، مەگەر دەکرێت ئەمەریکا و روسیا و فەرەنسا لە پەرەسەندنە بێ ئاگا بن؟

بە پاکتاوکردنی پەکەکە دەوڵەتی تورک هەنگاو بە هەنگاو سەرقاڵی داگیرکردنی باشوری کوردستانە؛ لەسەر چیا و گردۆڵکەکان بنکەی نوێی سەربازی دروست دەکەن، بنکەی رادار بۆ گوێگرتن و چاودێری دادەمەزرێنن، بەڵام کاربەدەستێکی پارتی دیموکراتی کوردستان کاتێ دەڵێت ” پەکەکە با لە خاکی عێراق دەرچێت” و ” تورکیا هەر لەسەرەتاوە کێشەی لەگەڵ کوردی سوریا نەبووە کێشەی لەگەڵ

پەکەکەیە” ، مەگەر دەکرێت بیر لە دروستییان بە مەسەلەی یەکێتی نەتەوەیی لە ڕۆژئاوای کوردستان بکرێتەوە؟
ئەمەریکا، ڕوسیا و فەرەنسایەکی کە عەفرین،سەرێکانی و گرێ سپیان ڕادەست بە تورکیا کرد، ڕێیان بە داگیرکاری باشوری کوردستان کردەوە، بوونە سەیرکەری بەردومانکردنی کامپی مەخمور و شەنگال، داوایان بە نزیکردنەوەی پەیەدە و ئەنەکەسە نە لەگەڵ واقیع، ئەقڵ و لۆژیک نایەتەوە.
ئەو پیلانە نێونەتەوەییەی کە ئەمەریکا و روسیا سەرکێشی دەکەن لە ژێر ناوی ‘ یەکێتی نەتەوەیی’ لە ڕۆژئاڤا، پاکتاوکردنی پەکەکە لە باشوری کوردستان، ئەو پیلانەیە کە دەولەتی تورکیا و پارتی دیموکراتی کوردستان دەیانەوێ ئەنجامی بدەن.
بە ڕاستیش ئەمەریکا، روسیا و فەرەنسا یەکێتی نەتەوەیی نێوان کوردانی ڕۆژئاڤایان ناوێت، بەڵکو دەیانەوێ هەنگاو بە هەنگاو ئەو سیستەمی خۆسەرییە دیموکراتیەی کە نزیکەی ١٠ ساڵە دامەزراوە هەڵوەشێنن و مۆدێلێکی ئیدارەی دیکە بەهاوبەشی ئەنەکەسە دامەزرێنن. هەرگیز نەیاندەتوانی ئەو مۆدێلە بۆ کورد یان بە دژایەتی کورد ئەنجام بدەن. بەڵکو ئێستا هەوڵ دەدەن کە ئەو پیلانە قۆزەونە بە بەشێک لە کورد ئەنجام بدەن. بەهۆی ئەو هەڵوێستانەیان لە ماوەی ئەم دە ساڵەی دواییەدا هیچ هۆکارێکی لۆژیکی و ئەقلانی نییە وا لە کورد بکات کە باوەڕ بە ڕوسیا و ئەمەریکا بێنن، ئەوەی دیکەی وەهم و درۆیەکی گەورەیە بە بەرچاوی هەموو کەسێکەوە ئەنجام دەدرێت!

فەردا چەتین
لە تورکیەوە: نەجیبە قەرەداغی

-———————————

سەرچاوە: ئەزگویر پۆلیتیکا